

Το έργο της Αντιγόνης Κεφαλά

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχελακάκης

Ο Κόσμος δημοσιεύει σε συνέχειες, το βιβλίο του Γιώργου Μιχελακάκη: «Η Ελπίδα σε Κρίση, Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης» που εξετάζει τη διαδρομή των Ελλήνων μεταναστών της Αυστραλίας, στην τέχνη, κατά την περίοδο από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι τις ημέρες μας.

Το βιβλίο κυκλοφόρησε το 2017 από τις εκδόσεις ΕΟΘΙΝΟΝ. Όποιος επιθυμεί να παραγγείλει το βιβλίο μπορεί να επικοινωνήσει με τον συγγραφέα στα EMAIL gmichelapaint@gmail.com ή eothinon@gmail.com. Για σχόλια και παρατηρήσεις μπορείτε να στείλετε email στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις gmichelapaint@gmail.com ή kosmos@kosmos.com.au ή επιστολή στην διεύθυνση Kosmos Newspaper, 654 New Canterbury Road, Hurlstone Park NSW 2193.

«...Τα δέντρα τώρα ήταν κομμένα κι ο δρόμος γυμνός Χορτάρι απαλό, αγελάδες που βόσκουν ήσυχια. Καμιά γαλήνη. Ο κήπος γεμάτος ανθρώπους, όλο αγωνία και πληγές. Αγέραστοι. Φθαρμένοι. Κάθονται κάτω από δέντρα σιωπηλοί».

Sacred Idols

They watch us from inside
in silence
anxious too
trying to sustain
their brittle images
worn thin by our hands
constantly greedy
for some tangible proof.

Μέρος Ε

Αυτό το πνεύμα της τέχνης που βρίσκεται μεταξύ του εγώ και του εσύ, ανασύρει ο λόγος της Κεφαλά, με ιδιαίτερα δραματικό τρόπο στο ποίημα Θύμηση, της ίδια συλλογής. Εδώ η κοινή μοίρα του ξεριζωμού και των δρόμων της προσφυγιάς, θα δέσει το Εγώ με το Εσύ, για να μεταβληθούν και τα δύο σε Εμείς. Στο ποίημα αυτό, το Εμείς υψώνεται συγκλονιστικά πάνω από το Εγώ, για να γεμίσει το χώρο, παραμερίζοντας στα ποιητικά του περιθώρια το Εγώ. Αυτό το συναίσθημα του υποκειμένου, που παλεύει να βρει ένα χώρο να σταθεί μεταξύ του Εγώ και του Εσύ, και που στο τέλος πτημένο αποσύρεται από την προσπάθεια, είναι ένα χαρακτηριστικό στοιχείο της ποίησης της Κεφαλά. Το ποίημα Θύμηση, έχει ως υπότιτλο μία φράση της Αντιγόνης του Σοφοκλή: «Φτάνει να ξέρω πως με χαίρονται αυτοί που πρέπει». Αυτή την επιθυμία για την πεποίθηση πως υπάρχουν άνθρωποι γύρω που μας κατανοούν και μας χαίρονται, θα την αναιρέσει ευθύς ο πρώτος στίχος του ποιήματος. «Μακάρι τούτο να' ταν αρκετό εδώ στα ξένα χώματα». Και αμέσως μετά, θα ακολουθήσουν άλλοι πέντε στίχοι στον ίδιο τόνο, όπου η έλλειψη κατανόησης παρουσιάζεται ως ένα διευρυμένο φαινόμενο μέσα στην κοινωνία. Διότι δεν είναι κάτι που στερείται μόνο το υποκείμενο, αλλά και ολόκληρη η μεταναστευτική ομάδα.

«...Ακόμα κι οι προσφορές μας δεν βρίσκουν ανάπαυση, άσκοποι σ' άγνωστες πολιτείες. Και οι θεοί να μη ζούνε πια στα μάτια μας, ούτε οι επάνω, ούτε και οι κάτω κι' εμείς, στερημένοι από το λυτρωμό μας».

Σε αυτούς τους πέντε στίχους ο ποιητικός λόγος παρουσιάζεται ταυτισμένος με την ομάδα. Τέσσερις φορές χρησιμοποιείται η αντωνυμία «μας», «μας», «εμείς», «μας». Έχουμε την αίσθηση της ταύτισης, αλλά παράλληλα και την αποδοχή της δύσης και απαξίωσης των ειδώλων. Με τη διαπίστωση της απογύμνωσης από κάθε ελπίδα λυτρωμού, το άτομο οδηγείται στην αναπόληση των περασμένων, αποτραβιέται από το Εμείς, διαπραγματεύεται την ιστορία του ενός, «Εσύ» κι' «Εγώ», μέσα σε ένα περιβάλλον κι' έναν κόσμο καταστροφών. Το ποίημα μετά την περιδιάβαση στο παρελθόν, θα καταλήξει και πάλι στο παρόν.

«...Τα δέντρα τώρα ήταν κομμένα κι ο δρόμος γυμνός Χορτάρι απαλό, αγελάδες που βόσκουν ήσυχια. Καμιά γαλήνη. Ο κήπος γεμάτος ανθρώπους, όλο αγωνία και πληγές. Αγέραστοι. Φθαρμένοι. Κάθονται κάτω από δέντρα σιωπηλοί».

Στους έξι αυτούς τελευταίους στίχους του ποιήματος, έχουμε συσσωρευμένο ένα πυκνό δίκτυο αντιφάσεων. Τα βόδια βόσκουν ήσυχια μέσα στο τοπίο, αλλά γαλήνη δεν υπάρχει στην κοινωνία. Οι άνθρωποι φαίνονται ταυτόχρονα αγέραστοι και φθαρμένοι, να κάθονται σιωπηλοί κάτω από δέντρα που όμως είναι κομμένα. Αυτός ο καταγισμός αντιφάσεων, οφείλεται στο αποτέλεσμα μιας οικονομίας που οι ανταλλαγές μέσα στους ανθρώπους γίνονται με τρόπους που δεν εξασφαλίζουν την επαφή μεταξύ τους. Ό,τι δίνεται, επειδή έχει ποσοτικοποιηθεί, δεν αφήνει περιθώρια ψυχικού χρέους. Κανείς δεν οφείλει σε κανέναν τίποτα, από τι στιγμή που ανάμεσά τους έχει εισχωρήσει το χρήμα.

Στο τελευταίο ποίημα της πρώτης ποιητικής συλλογής με τον τίτλο «Η ξένη», δίνεται με αριστουργηματικά ζωγραφικό

τρόπο, η συγκλονιστική περιγραφή της αποξένωσης που νοιώθει το υποκείμενο μέσα στη μετανάστευση. Η ποιήτρια ζωγραφίζει με τη γλώσσα της ποίησης τραγικές εικόνες.

Η «γν π' αναζητούμε στα μάτια μας», «ορθώνεται απ' τον κούφιο πύργο στάζοντας ομίχλη». Και αυτό το ποίημα, όπως και η Θύμηση, αρχίζει με το υποκείμενο ταυτισμένο με το Εμείς. Αλλά η αποξένωση που νοιώθουν τα «Εμείς» στη μετανάστευση οδηγεί τελικά στη διάλυση του «Εμείς». Στον έκτο στίχο του ποιήματος, το Εμείς ξαναγίνεται Εγώ.

«κύματα που ρέουν μέσα μου και με γεμίζουν τρόπο / μέχρι που σβήνουν όλες οι γραμμές του προσώπου μου / μέχρι που όλη η μαγεία των ματιών μου χάνεται / και μένω γυμνή / τυλιγμένη στα πλοκάμια του κενού / να διαλύομαι ».

Η πάλη είναι εναγώνια μεταξύ του Εγώ και του Εμείς που κάνει ο μεταναστευτικός κόσμος, μέσα σ' ένα περιβάλλον που η δομή του είναι αποξενωτική. Τι θα υπερισχύσει;

«Και τώρα, νοιώθω μόνο τα πέτρινά μου χέρια, / να κινούνται αόρατα, όλο και πιο κοντά στο σπόρο. / Πέτρες θα βλαστήσουν από μέσα μας κι ακόμα / το φως θ' ανθίζει παντού αδιάφορο...»

Αυτό που υπερισχύει είναι μια αντιφατική εικόνα. Το υποκείμενο νοιώθει τα πέτρινα χέρια να οδηγούνται προς μια συγκεκριμένη ελπίδα, σε κάτι που υπόσχεται αύξηση. Παράλληλα προβλέπει πως τα χέρια δεν είναι δυνατόν, παρά να γίνουν η αιτία να βλαστήσουν και πάλι πέτρες από μέσα μας, ενώ την ίδια στιγμή «το φως» η πραγματική ελπίδα, «θ' ανθίζει παντού αδιάφορο...», αποκομμένο από τα αντικείμενα του κόσμου, ως μια καλλιτεχνική ουτοπία που επεργάζεται τη δική της σωτηρία.